

КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ ЗАВЕЩАНИЕ

chitanka.info

Още от вечерта личеше, че краят приближава. Старецът се бе отпуснал неподвижно, дишаше тежко и от време на време се унасяше. Сетне изведнъж стреснато отваряше очи, целите черни, в дъното на пръстеножълтите очни кухини, оглеждаше учудено наоколо, сякаш се връщаше отдалеч, и простенваше за водица. Така мина нощта. На сутринта болният се посъвзе, поиска да му опекат топла питка. Когато след един час снаха му донесе в кърпица прясно опечена, оваляна в пепел питка, болният взе една хапка, поднесе я до уста и не вкуси.

Тогава Къню реши, че няма какво повече да чака. Впрегна разглобената каручка, постла отзад на скамейката повече сено, покри го с чул и влезе при стареца:

— Отивам до Зърнево, тате... За съдията... Да свършим и таз работа, че да ти олекне и на тебе... Ей, Петра ще стои туканкана, при тебе... Ти не се бой...

Помълча малко и смотолевено добави:

— То няма кусур, че ще дойде съдията... Тебе пак може да ти размине... Ама барем туй да е свършено...

Кимна многозначително на жена си, която го гледаше с дървено лице, и тръгна.

Скоро едноконната каручка претрополя край железопътната станция на селото и запраши по междуселския път. Беше горещ летен ден, сенките, гъсточерни, приличаха на мокри петна, хълмовете се бяха снишили от жегата. Минаваше обяд, когато той стигна в Зърнево, голяма гара и седалище на околийския съд. Той спря зад станционния бюфет, в който знаеше, че се хранят чиновниците, разпрегна в сянката и сложи сено на кончето. После боязливо влезе в бюфета. Вътре беше хладно и почти празно. Повечето клиенти бяха обяждали и излезли, а влак нямаше скоро.

На една маса се хранеха закъснели съдията и директорът на прогимназията. На друга — началникът на гарата тракаше табла с данъчния агент. По перона, напечен от слънцето, минаваше сегиз-тогиз железничар, през разтворените прозорци идеше горещина, мирис на въглища и още някакъв гъст, сладникав аромат на презрели плодове.

Къню спря нерешително пред съдията, който довършваше обяда си.

— Добър ден, да ти е сладко, господин съдия... — свали калпак той, усмихна се с мъничките си очички и повдигна заедно с пояса

тежките бозови потури.

Тантурестият момък с чип нос, широко, брадясало лице и алаброс дигна очи и троснато отвърна:

— Е? Какво има?

— Тебе търся, господин съдия. Ще те водя на село... Едно завещание има... да не изпуснем стареца.

— Ха! Туйто! Аз нали ти казах, директоре, на̀ ти почивка, на̀ ти кино!... Преди малко се върнах от оглед, тичай сега пък — завещание! Наредихме я! Че защо не дойде тук старецът бре, защо го не доведе? Декашен си ти?

— Ние сме от Могила... Не може да дойде старецът, господин съдия... болнав е... всеки час може да се спомине... Че, ако речеш, да вървим, господин съдия, докато е по-ранко...

— Ами като си от Могила, защо не ми би една телеграма — сърдеше се момъкът, — та да бях взел влака, ами си се окумил сега? С какво ще вървим по туй време? Не може! Ще чакате утре заран. За акъл. Разбра ли?...

Човекът премести крак.

— Аз дойдох с каруцата да те взема... Довечера по хлад сме в село...

Съдията разпери безнадеждно ръце към директора.

— Загубена работа е тя, нашата, драгий, ами — карай!...

После се обърна към Къню:

— Чувай! Върви в съдилището, почакай да го отворят, кажи да ми донесат чантата и книгата! Хайде, бягай! Тука ще ме търсиш.

Къню се засмя доволно, изгорялото опънато лице се нарязва в ситни бръчици около очите. С тежък и тром вървеж пое към вратата, все още с калпак в ръка.

— Чакай! — викна го пак съдията. — Ами на тебе какъв ти е тоя, старецът де? Кой е той?...

— Баща... Санким не ми е баш баща, ама... аз съм му храненик, за негов съм взет... Работили сме, аз и булката, имота му като на същи баща. Той си няма ни жена, ни свои деца. Една сестра само, с един син багабонтин... тъкмят да оберат стареца... Ти го познаваш — дядо Калуд от Могила.

— Ха! Дядо Калуд ли? Зная, зная. Бре!... Значи, отива си човекът... Разбрах! Хайде сега, бягай!

В селото стигнаха късно привечер. Слънцето се бе скрило зад ниските хълмове и една топла отпадналост смекчаваше нещата и звуковете. В неподвижния синкав въздух се носеха, като разтопени, далечни провиквания, хлопот на звънци, мирис на прах и овце. Някаква войскова част, която правеше летни учения, бе опънала палатки отвъд реката. Оттам идеше смътен мълвеж, в здрача мърдаха сенки около огньовете на походните кухни. При селската чешма двама войници пълнеха буре с впрегнат кон и се задяваха с жените, които дрънкаха котли.

Спряха пред едноетажна, неизмазана къща.

Съдията скочи, отупа сламките по дрехите си, поразтърпка се, да размърда схванатата си снага, измъкна чантата с дебелия регистър и рече:

— Хайде!

От чардачето на къщата слезе човек, свали шапка и се обади:

— Добре дошъл, господин съдия! Аз съм секретарят, кметът отзарана отиде в града... Заповядайте.

— Готово ли е всичко? — запита съдията. — Свидетелите налице ли са?

— Тук са, тук... Горе са — фелдшерът, двама-трима комшии и аз. Не го бива стареца... Излезе от нетърпение... Все за вас пита... Хайде, заповядайте!

В малката стаичка беше пълно с хора и полутъмно. Запалиха газена лампа и изведнъж стана още по-тясно. В ъгъла, на стар дървен креват, лежеше умирацията, покрит с китена черга, и тъмножълтото му лице гледаше оцъклено и страшно някъде в пространството. При главата му една бабичка бе приклепнала на пръстения под. До краката друга жена, която много приличаше на него, неговата сестра, изправена и пъхнала ръце под престилката, гледаше мълчаливо и враждебно. Кънювица сложи стол за съдията до леглото. Край стените се притискаха — фелдшерът, затлъстял и сумтящ мъж, общинският разсилен и още двама-трима съседни. Въздухът беше спарен, с мирис на оцет и гнилото, както е винаги при тежко болни.

Съдията още от прага се намръщи:

— Фу-у-у! Вие ще задушите човека бре! Я отворете прозореца! И какво сте увиснали над главата му! Я се поразмърдайте! Фелдшере, ти уж затуй си тука — какво си се опулил!...

Резкият, бодър глас на момъка мина като прясна струя из стаята. Хората се поотстраниха, някои излязоха на чардачето. От отворения прозорец дойде лека вечерна хладина и далеч в потъмнялото небе блесна бистра звезда.

Съдията пристъпи към леглото и все тъй бодро подавайки ръка, рече:

— Е, дядо Калуде, как сме? Живо-здрово, нали? А, юнак си, юнак си ти — я как стискаш ръка!...

Болният се опита да се усмихне и под черните напукани устни зловещо се оголиха побелели венци:

— Не ме бива, господин съдия... Пътник съм вече...

— Хайде холан, дядо Калуде — и таз добра! — викна престорено момъкът. — То, всички сме пътници, ами... тебе, май, треската те мачка! Ама ще мине-замине. Пак ще се срещнем в Зърнево... и ще се почерпим била!... Ами ха сега, тъй и тъй съм тука, кажи какво искаш да правим... Завещание, рекоха, а?... Добре. Чакай сега... Я свидетелите — по-насам. Ха така! Думай сега, дядо Калуде. Ама полекичка, не бързай... да не се уморяваш...

Сянка от усмивка мина отново по лицето на болния. Хубаво му ставаше от тоя млад, силен, малко сопнат, но добродушен глас на момъка.

Съдията се настани да пише с регистъра на колене. В това време един висок мъж с изпито, тъмно лице разбута хората на прага и се вмъкна в стаята. Къню го посрещна:

— Ти какво си дошъл да зяпаш? Мечка ли има? Ха излизай вънка... няма място тука...

Сестрата на стареца веднага се извърна и викна:

— Ти ли ще му съдиш бе, хрангутнико?... Ти ли? Ела, Стоиле, ела, синко, при вуйка си!... — После отново се обърна към Къню: — Куче без сайбия — кого ще пъдиш, от коя къща? Ти излез — че не ти е мястото тука!... Земи и мене изпъди, да се знае, че и за сестра му няма място!...

— И тебе... и тебе... санким като си сестра, че за добро си се довлекла... — изръмжа Къню.

Намесиха се секретарят и съседите, съдията смъмра всички, мъжът се завъртя бавно, стрелна зъл поглед към Къню и мълчаливо се измъкна. Настъпи напрегната тишина. От полето се чу грубо,

нестройно пение: „Отче наш“. Войниците се бяха строили за вечерна проверка.

Болният бе затворил очи и въздишаше тежко.

После съдията свърши предварителните формалности и старецът издума:

— Всичко... целият ми имот — земя, къщя, лозя... всичко да остане на Кънчо... За син ми беше... Слушало ме е момчето... и булката... всичко е тяхно...

— И нивата при Азмака... и гората при Куручешме... нали, тате? — задъхан, с пламнало лице се вмеси Къню.

— Всичко — кимна с усилие и досада болният, — и Азмака... и гората...

— Леле, боже! — писна като на смърт и плесна ръце сестрата. — Калуде, просто да не ти е, братко! Бащината ни нива и гората — че нали на мене ги беше обрекъл, на моя Стоил, имот да завъди!... Боже-божичко! Изядоха брата ми, изумиха го!...

Няколко души дръпнаха настрана старата, която продължаваше да се вайка. Къню се изправи настръхнал пред съдията:

— Ти пиши... всичко пиши, господин съдия... Нали чу — и нивата, и гората...

Старецът изкриви лице от мъка:

— Стига, Параскево... дал ти господ и на тебе доволно... Стига, господин съдия!...

Фелдшерът приближи, помогна му да подпише, подписаха и свидетелите и церемонията свърши.

Когато излязоха вън, нощта отдавна бе настъпила — спокойна лятна нощ. Хората се пръснаха по къщята, шумовете глъхнеха, топяха се в топлия мрак. Тук-там трополяха спънати добитъци, през някоя отворена порта се виждаше пламтящо огнище и сенки, които мърдаха около него. Отнякъде идеше дъх на прясно окосено сено. Към станцията изпищя влак, затрака, протътна и дълго заглъхваше в далечината.

Съдията отиде в кръчмата на Щерю. Двама-трима селяни смучеха ракия в малки шишенца. Кръчмарят, дребен, сух, с изрусели клепачи, избърса една от масите, препече малко пастърма и седна да прави компания на съдията. Чукнаха се, черпиха се с кафе и сетне, със свещ в ръка, поведе момъка в задната стая, определена за пътници.

Гостът огледа леглото, тънкия омазан юрган, помисли-помисли и току съблече само палтото си, свали обувките и легна. Той не придирваше много, свикнал бе вече с тоя живот, имаше лек характер и затова добре се разбираше със селяните, които го почитаха и обичаха като свой човек. Сега, уморен от деня, щом легна, той духна свещта и усети, че се унася. Отначало дочуваше тихата глъчка през стената и едно щурче, което свиреше някъде под леглото. После изведнъж заспа. По едно време, в просъница, стори му се, като че чува някаква далечна врява, дълъг женски вик. После всичко отново потъна в мъгла, изчезна без следа, както става в сънищата.

Събуди го звукът на тръба — ясен, плътен, познат звук на сутрешен войнишки сбор. Той отвори очи — отпочинал, бодър. Отсреща в дъното се изрязваше сивият правоъгълник на прозорчето. Развиделяваше. Отвън се промъкваше тъничък сутрешен хлад. Момъкът скочи и излезе да наплиска лицето си. В кръчмата, още полутъмна, Щерю разпалваше оджака и дървените въглища пускаха весели искри. Кръчмарят се обърна веднага:

— Добрутро, господин съдия!... Ти не чу ли нещо, като спеше?... Стана тя, каквато стана таз нощ!...

— Какво има? Какво е станало?... — бършейки лице, рече съдията.

— Брей! Боже опази! Убийство, господин съдия! Заклаха човека и туй за туй... Тю-ю, лакомия човешка, брей!...

— Кой кого е заклал?... Думай де!...

— Стоил... На Параскева непрокопсаният син заклал нощес Къню... Разбойник човек, брей!... За една нива и за едно парче гора!... Боже опази! — И дребният пожълтял човек се прекръсти.

— Ха! Туйто! — възкликна съдията немного учудено и седна. — Я направи по едно кафе и разправяй! — добави той.

— Какво да ти разправам, господин съдия — то не е за разправяне, страхотия! — като бъркаше кафето, уплашено, с тюхкане почна да разказва Щерю. — Кога сте свършили завецанието и всички се прибрали, Къню слязъл преди лягане да притвори обора и плевнята. Какво е станало на двора — господ само знай. Онзи обесник, Стоил, го дебнал, види се, скрит в тъмното, и при кладенеца го ръгнал с нож в корема. Къню изревал, паднал на място, слязла жена му, събрали се комшиите, успели да хванат Стоила, но той пак се откопчил и избягал.

Дигнала се врява и вой, събудили дежурния в дружината, дошла носилка за ранения, но докато го занесат до лазарета, той свършил... Язък за момчето, брей! Дежурният проводил войници да гонят онзи и след малко го пипнали до реката. Страхотия, ти казвам, господин съдия — две къщи се зачерниха таз нощ!... Преди малко мина оттук секретарят, пратил го командирът до станцията да удари телеграма на прокурора. Искаше да те събуди, аз не му дадох. Като стане, рекох, ще научи... Чунким добро известие, че ще вземам мюждето...

Съдията изсърба кафето мълчаливо и излезе. Беше съвсем развиделяло, но слънцето още го нямаше. Сивосиньото небе, чисто и хладно, пръскаше бодра полусветлина над разбуденото село. Приятно миришеше на дим и на пресен тор. От вратните бавно излизаха говеда, птичета оглушително цвъртяха, откъм лагера се носеше равна глъчка: момчетата се гласяха да закусват.

Младият човек се упъти нататък. Скоро той спря при палатката за лазарета, до която бяха сложили носилката с убития, покрит с платнище. Войник с пушка пазеше трупа. Военният доктор, възрастен, намусен човек, с големи очила, дръпна платнището и съдията видя едно изкривено от мъчителна гримаса, червено-мургаво лице, с отворена, неподвижна уста, която сякаш още изпускаше мълчалив вик. Същото това лице вчера по обяд му се усмихваше боязливо и умолително и после по целия път се извъръщаше с по някоя дума към него. И той си спомни якия тъмночервен, като препечена керемида, врат и обичата от почерняло сребро на едното ухо, която се клатеше при всяко движение. Младият човек прехапа устни: как не се сети, че може да стане такава бяла!... Докривя му още повече. После въздъхна и сви рамене: всъщност можеше ли да измени нещо, или да попречи?...

При входа на лагера, коленичила в праха, Петра виеше като животно, навеждаше се всяка минута, долепайки чело до пръстта, и нареждаше. Едно дете в дълга рокля, разчорлено, изцапано, обезумяло от страх и неразбиране, хълцаше без глас до майка си. От време на време ревът преставаше за минута. Тогава в утринната тишина се чуваше отчетливо тракане на клюн откъм гнездото на щъркелите в близкия бряст.

Съдията тръгна обратно и спря до двора, дето се бе случило нещастieto. Къщата изглеждаше напусната, вратите разтворени, в обора конят цвилеше надълго. Той изкачи трите стъпала и спря изумен. В стаята на болния още светеше лампа. Старецът се бе извърнал към стената, самичък в празната къща, и хъркаше агонизиращ. Момъкът бързо слезе, намери фелдшера и го прати при умирация. После тръгна към гарата. Най-близкият влак за Зърнево беше по обяд. Но може би щеше да мине някой товарен. Наближавайки станцията, той ускори стъпки: чу се припряна свирка на машина. Когато стигна, видя, че се е излъгал. Беше един маневрен локомотив, спрял до перона. Огнярят се щурасе наоколо с парцали и шиш в ръка.

Младият човек мина два-три пъти пред канцеларията и седна на пейката. Неочаквано някой му се обади:

— Добро утро, господин съдия! Какво тъй рано-рано насам?

— Здравей, Филипе! — позна той машиниста от депото в Зърнево. — Бях вчера по работа тук, пък сега чакам да си вървя.

— Ами какво е станало нощеска, а?... Тц-ц-ц! Нещо, убийство пак!... — зацъка високият, почернял от възглица човек, с кожена фуражка и възпалени, мигащи очи.

Съдията махна с ръка, без да отговаря.

— Какво да рече човек, господин съдия — не знам! — отвърна си Филип самичък. — Свят! Глупост и лакомия... Раждат се... мъчат се... че не стига, дето животът ги бъхти всеки ден, ами и те сами се трепат!... И да речеш — за какво?... — Помълча малко, запали цигара и добави: — Ами че ако вървите за Зърнево, хайде да ви карам? Какво ще правите тук още четири часа?... Съдията го изгледа учудено.

— Така де — продължи другият. — Аз ей сега се връщам. Да подмажем само машината. Помагах да изтеглим товарния 5007 по нанагорницето и веднага се прибирам.

— Ама... може ли? — зарадва се момъкът.

— А бе то, ако питащ, по закон не може! Пък нали е все служба — и вашето, и нашето. Я дайте чантичката и се качвайте!

След няколко минути локомотивът изпищя весело, лостовете се раздвижиха като крака на огромен скакалец, станцията се отмести бавно вляво. После колелата затракаха учестено и телеграфните стълбове почнаха да се мяркат по-бързо.

Облегнат на стоманената рамка и издаден навън, съдията светеше цял в доволна усмивка.

— Браво бе, Филипе! Да живееш! — тупна по гърба той високият кокалест мъж, който се взираше напред и дърпаше връвта на свирката. Отзад огнярят наливаше лопати въглища в пещта.

Резлив ветрец ги шибаше в лицата, надалече лъщяха проточените релси, пробягваха шумно с размахани клони върби и салкъми по насипа, мостчета изчаткваха за миг. После разсичаха полето и един равен бяг ги носеше с весел вик в синята далечина на утринта. Слънцето, вече издигнато над малката кория, която бяха преминали, топлеше гърбовете им и няколко отражения скачаха от лъскавите части на машината. До един завой дете пасеше няколко говеда. Едно теленце се подплаши й хукна с тревожно вдигната опашка.

Момъкът се загледа и весело се разсмя. Драго му беше всичко, и тая ведра сутрин с едро изкласили нивя, и това, че си е отпочинал, и тоя чудесен бяг на машината, която те бяха възседнали като някое могъщо и послушно животно, и това, че всички тия натрупани, досадни неща от вчера се свършиха и той се прибира на мястото си.

Насреща идеше висок, разсечен хълм и машината с писък навлезе между скалите. Прокънтя остър ек и в тоя миг младият човек не можа да се сдържи, наду яките си гърди и викна тържествуващо и радостно:

— Хо-хо-хо-о-о!...

Скалите изведнъж се разтвориха и машината като освободена се втурна в широко спокойно поле, над което се бе закрепил вече още един подобен на всички други ден, изпълнен с многолик и равнодушен живот...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.